

12Рес - 5X 1645
М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Айна

A stylized illustration featuring a black silhouette of a person's head and shoulders in profile, facing left. The silhouette is set against a bright yellow sunburst with radiating lines. The background is a solid black field. The sunburst and the silhouette are framed by a green border with a white, jagged, mountain-like pattern at the bottom.

ЛИСТОК СРОКА ВОЗВРАТА

КНИГА ДОЛЖНА БЫТЬ
ВОЗВРАЩЕНА НЕ ПОЗЖЕ
УКАЗАННОГО ЗДЕСЬ СРОКА

Количество пред. выдач _____

--	--	--

89(2Рос-6х)6-5

X P1
149

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

АЙНА

іскеркі
кип-чоох

+ 136396
+ V

Халг. обл.
Библиотека

АБАКАН
1963

4

Михаил Юрьевич Лермонтов

ДЕМОН

Поэма

Переводчик *Мих. Одаев*

Оформление художника *А. И. Туманова*

Редактор *Н. Е. Тиников*

Художественный редактор *А. П. Масленников*

Технический редактор *А. А. Самрина*

Корректор *Е. А. Кизласова*

Подписано к печати 16 июля 1963 г. Формат бумаги 70×92¹/₁₆. Печ. л. 2¹/₄. Уч.-изд. л. 1,87.
Тираж 500 экз. Цена 11 коп. Заказ 3010.

Хакасское книжное издательство, г. Абакан, пр. Ленина, 70.
Хакасская областная типография, г. Абакан, Хакасская, 48.

Пастағы чардых

I

Мөңіс Айна, сүрдіріг худы,
Чазыхтыг чир ұстүнче учуххан,
Ин чахсы кўннерінің ирткен тузы
Аның харағына көрінген;
Ол кўннер, хачан чарых ибде
Чалтыраан ол, арығ херувим,
Хачан тор, учугып иртерде,
Ағаа чолабит читірченде,
Ирке кўлінізін ундубин;
Хачан тарабас тубан өтіре,
Піліске ачын, харачан
Тигірче чайыл парған ибіре
Чарытхыларның көс чөрчеен;
Хачан киртінчен, көбленчен
Чаянның ырыстыг тунғызы!

Пілбеен чабалны, ікінчїлестї,
Сағызына даа хорғыс полбаан
Өзелїстіг тик чўзер чыллар...
Көп, көп пасказы даа... че парчан
Кўс чоғыл сағысха кїрїп алар!—

II

Тилекейде ол турлағ чох
Хачаннаң пеер піди астых чўрген:
Пір-пірсїнең пасказы чох
Чўзер чыллар ла алыс турған,
Минуталар алысхан чїли.
Нимее чарабас чирде їди
Чабалны көө чох тарат чўрген,
Че ўлгўзіне пірее дее хати
Ағаа удурлазығ урунмин—
Чабалдаң ол ирігібісті.

III

Кавказ тасхыллары ўстўнең
Рай сўргендізі учуххан:
Алтында Казбек хайылбас харбынаң,
Алмаз хыры чїли, чалтыраан,
Аннаң тўбїн пірік тиренде,
Чылан ордазы осхас, чїленде,
Харалып, Дарьял толғалған,
Паза Терек суғ ала парыс
Чилнїнең чилбеп, атығып,
Орлаан,—тағ аңы паза хус,
Кўгілбей тїгїрде айланып,
Суғның табызын тыңнааннар;
Алтын пулуттар ырахтан,
Ўстўнзархы чылығ чирден
Аны алтынзарых ўдескеннер;
Хаялар, ўорнең чыылызып,
Пасхачыл уйғаа пастырчадыр,
Ойлана салғахсар харап,
Суғзар пастарын мўкейїсчедїр;

Кавказ ізігі алнында
Хадарчы полып пу турчатхан
Башнялар хая ўстўнде
Тубанда хазыр харалысчатхан!
Ибіре чатхан чирнің ўстў
Уғаа сіліг:—че көрібісті
Пу погда хут хырт харахнаң
Худайының чаяан чирін,
Анда пөзік хамағын анын
Чалғыс таа сағыс тибіретпеен.—

IV.

Алнында аның пасха чирнің
Амды сілии өңнен килчік:
Ырахта пай чирі Грузиянын
Кибіс төзеендег чадыбысчых,—
Ырыстығ, чазағлығ чир пулии!
Сылағай пөзік тиректер,
Аймах өңніг тастығ чолларча
Хорлазыпчатхан суучахтар,
Кизекти алчасхан чахаяхча
Көглезіпчеткен торчыхтар
Көбленіс ўнін ибіре чайча,
Сіліг хыстарны сабылап;
Сырылчах отнаң чабын салған
Чинара ағас көлегі,
Хуюна кииктер чазынчатхан
Пиріктегі хая хоолы;
Суулаах пўрлернің пылтыңназы,
Чўс аймах ўннің яңылазы,
Мунар өзімнің тынызы!
Сырлама орты кўн ізии,
Тадылығ, чахаях чызы осхас,
Халын арчы тўскен хараалар,
Чиит грузин хыстың көрізі осхас,
Өтіг пызыңнаан чылтыстар!..
Че, атархаах сағыстаң пасха,
Пу сіліг чирнің өңненізі
Сўргендінің хуруғ көксіне

Наа кўс тее хоспаан, чўрексис тее;
Нинче ле агаа кўрінген нимені
Ол чабаллаан, алай хырт кўрген.

V

Пёзік өрге, аллыг сиден
Пүдіріп алған хыр пас Гудал...
Харах чазы, кўс көп ундар
Хуллары аның мында төккен.
Иртеннен хончых тағларға
Аның стенизi көлек салча.
Чикем хаяның паарынча
Киртілген пасхыс төбін түсче.
Пулунда турған башнядан
Иніп, ол суғзар читірге.
Князьтың хызы Тамара анча,
Ах чадра¹ чабынып алып,
Анда-мында ла пылтыннап,
Арагвазар суға чөрчен.

VI

Суғ істінзер чалым хаядан
Соғын көрчен көө чох тура;
Че улуғ пайрам пўўн мында —
Зурна² көглекче, мўўс хырынан
Араға чайылча, — Гудал,
Хызын ирге пиріп, худа
Арағазын ізіп одырча,
Прай семьязын чыып, той салча. —
Кибіс төзелген хыр ўстўнде
Хыс өбрелерінен ойнапча:
Ойын, сарыннар аразында
Оларның маң тузы иртіпче. —
Кўннің халғанчы сустарын
Ыраххы тағлар көлебiсті;
Пір тин көөлче саап аяларын,

¹ Ипчiлер чабынчаң кип.

² Пырғы осхас ойначаң ниме.

Сарнапчалар, — түүрічегести
Хыс анчада сары холына алып,
Пазының үстүнде айландырып,
Пірде кинетін хустан чапчан
Чүгүр сыхча, пірде тохтап,
Ойнапча, кірбіктері алтынан
Харахтары ла сурланызып;
Көміскезін пірде көдіріп,
Пірде көмес мөкейбізіп,
Аның угаа сіліг азағычағы
Кибісче көөлче чүс парча;
Олған көглестіг сырайычағы
Өрчіліг күлінібісче. —
Че изінектеен суғның үстүнче
Ойнапчатхан сузы айның
Тиңнес полар ни пу чиит тустың,
Чуртастың сілии күлініснен.

VII

Орты хараа чылтызынаң,
Иртен-иирдегі күн сузынаң
Харғанчам, ханы Персияның даа,
Паза чир үстүнде чалғыс таа хан
Мындағ көстерні хачан даа
Охсанмаан даа поларлар неке;
Суулаах фонтаны даа гаремнің
Ізіг туста чалғыс хати
Арчы ла осхас арығ суунаң
Мындағ хыс сынын чуғды ни!
Көөленген хыстың пазын сыйби,
Чалғыс хол чир үстүнде ам даа
Мындағ сас чучабаан неке;
Тилекей чир рай чох халғали,
Харғанчам, мындағ сіліг хыс паза
Үстүнзархы чирде алчаспаан полар.

VIII

Халғанчызын ол ойнапчатхан.
Таңда иртенненөк аны,
Хыр Гудалның чалғыс хызын,

Пос чуртастың ирке төлін,
Хулнын хомзыныстыҕ үлүзі,
Таныс нимес кізі семьязы,
Пасха чир-суҕ сағыпчатхан.—
Іди удаа чазыт ікінчилес
Чүзін аның мөңісіреткен;
Че чөрізін сылаҕай поэнын
Иптiг, сіліг хыймыранызын,
Олаңай ла ирке пазыдын,
Ол туста мынча учух парирып,
Айна көр салған полза чи,
Харындастарын сағысха кіріп,
Хыя көріп—улуҕ ла тын саларчых...

IX

Че Айна көрген... Кинетін не
Уғаа пасхачыл чүрексініс
Пілін салған ол ўр нимеске.
Ўн чох чүреенің ээн чазызына
Өрчiлiг ўннер тол парған—
Чахсы киректiң, көөленістің,
Сілігнiң аарлиин пазох оңнаан!..
Мындаҕ көгліг ойынны көріп,
Иледе ўр ол өкерсінген.
Ирткен часкалыҕ чуртастанар
Сағыс амды пазох кіріп,
Соон сүрістіре, чылтыстар чіли,
Пірсі пірсінiң соонаң ойлап,
Аның алнынча иртiс турлар.
Көрiнмес кўске ол палғаттырып,
Наа мөңісіреснең ол танысхан;
Пазох хачан-да төреен тілінен
Чүрексініс чоохтан сыххан.
Хатап төреені полды ба пу?
Хындырып, алахтырып алар
Көйтiк сөс сағын таппады..
Ундирға?—худай ундудыҕ пирбеен:—
Пирзе дее, албасчых ол амды!

.

Өктем адын майыхтырып,
 Хыстың тойына маңзырап,
 Иирге хыза чиит оол чидікпин парча.
 Чарых Арагваның чарларына
 Часкалығ ол чидіп алчых.—
 Аарлығ сыйыхтығ арчымахтарын
 Артынған тибелер соонча,
 Чадап алыстырып азахтарын,
 Соон сүрістіре субалыза,
 Хаалап парчалар ыхчим чолча,
 Саңычахтары ла сығдыразып.
 Ол поэты, Синодалның ханы,
 Пай караванны апарча.
 Хаас хур хурчапча чапчаң пилін;
 Чазағлығ хылыс, кинжалынын
 Хыны күнге пылтыңнапча;
 Хоостығ мылтығы арғазында.
 Чухизінің¹ ниилерінен
 Чил ойнапча,—ибіре прай ла
 Чарыпча алтын хачығнаң.
 Аймах торғынаң хоостал парған
 Аның изері; чүгені, тізең,
 Чачахтығ; тирлеп ах көбік ле
 Алтына мүнген чигрең ады.—
 Карабахтың чүгүрік төлі,
 Хулахтарын пістелдіріп,
 Пырғыр парча, төбінкі хазыр
 Салғахсар чікемнең хылчаңнап.—
 Суғ хазынча чол тар, хорғыстығ!
 Сол сарых чалым хаялар,
 Оң сарых тиренде хайнаан суғ.—
 Орай улыбысты.—Хардығ тағлар
 Пастарында чарых үсче;
 Тубан көдірілді... Караван даа
 Аннаң андар хаалиин хосча.

¹ Тастына кисчен, узун ниңліг кип.

XI

Мына часовня чолда турча...
 Өстесчi холға өдiртiп салған
 Хайдағ-да князь, амды святой,
 Хацаннаң пеер мында чатча.—
 Ол сыынаң хайдар даа парчадып,
 Ылүкүнге бе, чааға ба,
 Ирткен кiзi мында тохтап алып,
 Худай сөзiн хығырадыр;
 Ол сөс аны арачылачаң
 Мусульманның кинжалынаң.
 Че пурунғылар кибириң
 Чиит оол толдырбин иртібісчiк.—
 Аның сағызын туюххан
 Сүмелiг айна сайбапчатхан:
 Алчаң хызын ол, сағызында,
 Хараағы тўнде охсанчатхан.—
 Кинетiн алнында iкөлен
 Харала тўскен, анаң—атыс!..
 Сығдырах iзене тұрып алып,
 Пөриин тирең иде кизiбiзiп,
 Махачы князь пiр сөс сөлебеен;
 Холда турок мылтии чылтыри тўскен,
 Хамчы тышлап, хара хус чiли,
 Ол атыххан... пазох атыс!
 Хысхырығ, анаң чазығ өстес
 Тағлар аразында истiл халған.—
 Ыр дее парбаан ол чаалазығ:—
 Хортых грузиннер тизiбiскен!

XII

Сып-сымзырых; тимде-тимде
 Өлiг кiзiлернi ибире
 Көрiп тибелер ўрўкчелер;
 Эән чазыда уғаа мөңiс
 Саңычахтары сыңырасчалар.
 Пай караван тонадып салчых;
 Өлiг христианнар ўстўнче

Хараағы хус айлан чөрче!
Пабаларын көмгөн чирдегі
Монастырьның хаялары
Пу сөөктерін сахтап полбас;
Ічелері дее, пичелері,
Узун чадра чабынып алып,
Ачырғанып ылғап-сыхтап,
Ыраххы чирдең чит кил полбас!
Че хачан полза пірее сымдах хол
Мында, чол хыринда хаяда
Оларға крес турғыс салар;
Сырылчах от піреер часхыда
Көгімзек сөзірбезінен
Аны ирке хучахтабызар;
Аар чолдаң хыя сығып алып
Майых парған чазағ кізі
Аның көлегінде тынанып алар...

XIII

Ат ойлап одыр кииктең табырах,
Чаада чіли, сегіріп пырғырча;
Пірде кинетін тохтабызып,
Ікі танаазын хооладып,
Чилзер тыңнан турыбысча;
Пірде чилнін не сілігібізіп,
Табаны пір тиң тазылазып,
Алнынзар сағыс чох ўкўс салча.
Мўнгені аның тапсабас кізі!
Пірееде ат чилнінзер мөкейібізіп,
Изерде ол икселіп одырча.
Ат тінінзер хайбинча даа,
Азахты ізеңе пик тееп салып;
Сірлеп аххан ханы кичімде,
Чайылып, іле көрінче.
Хал чөрістіг мал, ээн-кўлиңні
Чаадаң, чөме чіли, сығардын:
Че осетиннің чабал уғы
Аны харасхыда чидіп алған!

XIV

Гудалның семьязында ыы-сыт,
 Тасхар чон толдыра турча:
 Кемнің чоо чүгүртіп салған ады
 Киліп ізік хыринда кил түсчiк?
 Кемдір пу тын чох чалаң кізі?
 Күрең хамағында ла халтыр
 Хатығ чаалазығның ізі.
 Тіріг, кип-азағы сылых хан;
 Тын пыласхан түгенчі күрезігде
 Холы чилінде хатып партыр.—
 Алчаң кізіңні уғаа ла ўр,
 Чиит хыс, көстерің сағыбаан.
 Пирген князь сөзін толдырған ол,
 Хыстың тойына ойлат килген..
 Че чүгүрік адына ла паза
 Хатап хачан даа алтан полбас!..

XV

Сағысырас пілбес семьяға,
 Күгүрт чіли, худай чарғызы түсті!
 Аңдарыл парып орғанына,
 Хайран Тамара сыхтапча;
 Ылғап тын даа хабын полбин,
 Мүндіреп ахча харах чазы,
 Ағаа анчада ўстүнзертін
 Хайхастығ ўн истіл парды:
 „Ылғаба, пала! ылғаба тикке!
 Харағың чазы өліг нимее
 Тіріг арчы опып түспес:
 Аяс көстеріңні ле пўлестеп,
 Ах наахтарыңны ол өртепче;
 Ол мыннаң ырах, чобалғаныңны
 Пілбес, турыстығ паалабас;
 Тигір чарығының сустары
 Амды аны хучахтапча;
 Ол рай көглерін тыңнапча..
 Пу чуртастың оох-теек түстері,

Парасхан хыстың ылғааны
Рай чиріндегі кізее нимедір?
Чох, өлімге чаялғанның үлүзі,
Ізен мағаа, чирдегі ангелім,
Синің піди чобалғаныңның
Чалғыс пір тиміне турбас“.

„Киіндегі тиңіс талайда,
Руль даа чох, парус таа чох,
Чарытхылар ах тубанда
Көөлче чүсклеп чөрче.
Харах читпес чазыларда
Тигірде, іс халғыспин,
Хадыл-хадыл пулуттарның
Өөрлері чылыс чөрче.
Чарылыс таа, тоғазығ даа
Оларға өрчі, чобағ чох;
Полар тустаңар сағынмастар,
Ирткенге дее аяғ чох.
Илестіг хыял күнінде
Син оларны сағын тур;
Оларох чіли, чир үстүнде
Чүрексібін, чобалбін чөр!“

„Хараағы тўн не чорғанынан
Кавказ хырларын сўргебіссөк,
Тилекей чир, ухаанчы сөснен
Аптадып, амырап парзох;
Чалым хаяда ла чилічек
Хуур парған от сыбдыратсох,
Анда пөгіп чатхан хусхачах
Харасхыда түрлебиссөк;
Виноград ағазы төзінде,
Арчы амзирға чидікпин,
Хараағы порчо алчассох;
Алтын ай тағлар кистінзертін
Көөлче көдіріліп киліп,
Чазыт көріс сағаа тастазох,
Синзер учух кил турарбын;
Ааллирбын атар таң атханча,
Хара торғы кірбіктеріңні
Алтын уйғаа сабыхсадып...“

XVI

Пір тапсағ соонаң пірсі өліп,
Сөстер ырахта чіт парчых.
Тура хонып, хыс ибіре көрінче...
Сөснен чоохтап полбас хорылыс
Көгісте;—хорғыс, чобағ даа,
Хайхас—нимедір аның хыринда.
Парчан чүрегі хайнапча;
Көнні, кинчезін үзе тартып,
Хан тамырынча от ойлаан,
Паза таңнастығ ұн, яңылап,
Ам даа истілгендег полған.
Таң чараанда ла хынығ уйғу
Чобалған харахты чапхан;
Че пасхачыл, ухаанчы көріснен
Хыстың сағызын ол сайбаан.
Іле көрінмес, тапсабас,
Чирдегі осхас нимес абахай,
Хыстың частығынзар мөкейіп,
Аны ол аяпчатхан на чіли,
Уғаа мөңіс, уғаа көөленіп,
Харах албин андыпчатхан.
Хыстың худының хадарчызы
Тигірдегі ангел полбаан ол:
Харах айдырып алтын сустар
Пазының ибіре чалтыраспаан.
Чазыхтығ кирек үчүн адта
Чазыпчатхан хут полбаанох.
Ол төөй полған иирдегі чарыхха:
Күнөрткізі дее, хараағызы даа,—
Харасхы даа, чарых таа нимес!..

Ікінчі чардых

I

„Пабаң, хорғыдарың тохтат сал,
Позың хызын іди хырыспа;
Көрчезің пу харағым чазын,

Пастағызын на ол ахпинча.
Ыраххы чирлерден тикке ле
Ооллар пеер худаа ойлатча...
Грузияда хыс асхынах нимес!
Мағаа, тізең, пірдеезінің
Ипчізі поларға киліспес!..
О, хырыспа, пабаң, міні.
Позың даа сизінче поларзың:
Күннен күнге мин хуруп парим,
Чабал ооны амзабызып!
Сүмеліг хут міні чазытча
Ундуп полбас сағыныснаң;
Өлерім не хал парир, аяп,
Пір сағызы чох хызыңны
Амыр монастырьзар пирібіс;
Анда худаи арачылап халар,
Ағаа чобаам ур-сал пирем.
Чарыхта паза көглес чоғыл
Мағаа... Монастырь амырынаң
Удурлап, міні харасхы келья,
Хомды чіли, азынадох алзын..."

II.

Тастыхти турған монастырьзар
Туғаннары аны апар салған,
Хатығ хылнаң соғып тіккен кип
Чиит хыс көксiне кизіртiлген.
Че монах кибiн дее кискенде,
Хоостығ парчаа киптігөк чiли,
Олох сағыныснаң көксiнде
Хыстың чүрегі сабылған.
Свечілер чылтырасхлап,
Алтарь алнында сарнапчатса,
Алай худаиға пазырып,
Пүкүле поэы сабыл парыбысса,
Ағаа пазох ол таныс үн,
Ол таныс чоох истіле түсчен.
Тигіриб хырының алтында
Піреерде ол таныс ома

Фимиамның ниик тубанында
Табыс чох, іс чох иртібісчен;
Чылтыс ла чіли, чарып амыр,
Хығырчатчан ол... че хайдар?..

III

Ікі төннің аразы чирде
Ол монастырь турған полған.
Чинара ағаснаң тиректер
Аның ибіре сууласхан.
Тағ аразына хараағы тұн
Түссе, келья көзенеенде
Чазыхтығ хыстың лампачааның
Чарии илеріп көрінчен.
Ибіре, тізен, миндаля ағастың
Көлегінде, анда, хайда
Табыс чох хомды хадарчылары
Мөңіс кресттер турғылапча,
Ниик хустар өөрі сарнас сыхча.
Хара суғлар соох салғактарнаң
Хорлап, тастарча атыххлап,
Анаң чалым хая алтында
Тар чирде ынағ пірігіп,
Аннаң андар порчо хыролығ
Ағас арали инібісче.—

IV

Алтынзарых тағлар көрінген.
Иртенгі таңның чариинда,
Хачан көгілбей ызычах
Тирең холзартын көдірілчетсе,
Муэззиннер, іскер айланып,
Пазырарға хығырғлапчатса,
Саңның өтіг үні, сыңрап,
Монахтар ибін усхутчатса;
Ол амыр, чўрек көөрестіг
Туста, хачан чиит грузин хыс
Узун мойынның кувшинніг

136396

Пөзік тағдан суға инче,
Ах тасхылларның пастары
Чарых көгемзік стене полып
Аяс тигірде хоосталча,
Күн хон париган туста тағлар
Хызамдых өңнең сүргенчен;
Пазын пулут өтіре көдір салып,
Кавказтың алып ханы, Казбек
Оларның аразында турған
Парчаа киіптіг, ах пөріктіг.

V

Че, сағызы сайбалып парып,
Тамараның чүрегі амды
Арығ хайхас пілбеен.—Ағаа
Тилекей чир үстү мөнек көрінген;
Ноо даа ниме ағаа ирее ле
Ағылча—иртенгі дее күн сузы,
Хараағы даа түн харасхызы.
Піреде хараағы түн сөрөні
Чир үстүне түзібіссөк,
Худай обыразы алнында
Ол, сағыс чох аңдарыл парып,
Ылгачан;—хараағы амырда
Аның өзелістіг сыыды
Чол парған кізіні хорғытчан;
Сағынчан ол: „Ана тағ ээзі
Хая хоолында өстепче!“
Сиргек хулағын пістелдіріп,
Улам на адын ол хамчылачан...

VI

Удаа көзенек алнында
Чобағлығ Тамара чалғызан
Сағысха түзіп одырып,
Ситкіп ырах көр салчатчан,
Анаң, улуғ ла тын салып,
Іди күн тооза сахсынчан...

Ағаа кем-де сыбырапча:
Сағы, ол хайди даа килер!
Тиктең көрген ме андағ түстер,
Хайди ол килгенін позынзар,
Харахтарында улуғ чобағлығ,
Чооғында илбек иркелестіг.
Иледе кўн хыс илеп парир,
Позы даа пілбин—нине үчўн;
Худайға пазырарға итсе,
Чўрегі *ағаа* пазырча;
Андағ кўрезігден майығып,
Узирға төзекке чатса,
Частых өртеп, тыны хыстығып,
Халтыразып ала тура хонча;
Тыныс читпин, харах пўлестеп,
Инні, көксі отха көйче,
Хучағы удур хучахтас тілеп,
Ирнінде охсаныс хайылча...

.
.

VII

Грузияның тағлары үстўне
Иирдегі пўленкі түзібіскен.
Көніккен чолнаң монастырьзар
Анчада Айна учух килген.
Че иледе ўр ол тідінмеен
Худай сағынчатханнарның
Амыр чуртазын сайбирға.
Пірсінде чабал сағынызын
Тастирға даа тимде полған.
Пөзік стене төзінче көөлче
Ол пас чөр: аның хаалиина
Чил дее чох пўрлер халтырасча.
Пазын көдірче: көзенегі
Хыстың чарыпча пөзікте;
Кемні-де ўрдең пеер сағып парир!
Че кинетін ол сымзырыхта

Чингарның¹ иптiг хыґдырааны,
Сарын кiглерi истiле тўстi;
Ол кiглер ахчаан на ахча,
Харах чазы чiли, пiр син не;
Сiстерi аның уғаа ирке,
Чирдегiлерге сыйыхха
Тигiрде ол тiреен осхас полған!
Алай ангел ундаан нанчынан
Пазох тоғазып аларға идiп,
Туюххан пеер учух килiп,
Илеен нанчызын часхырып,
Ирткен тустаңар кiглепче бе?..
Кiiленiстiң иреелiг чобаан
Айна пастағызын на пiлген;
Хорых парып тизерге итче...
Че ханады хыймырабинча!
Пўлестел парған харағынан
Аар харах чазы тоғланча...
Амға теере ол орында,
Чалын осхас, iзiг тамчыхха,
Кiзiни нимес харах чазына
Oтире кiй парған тас чатча!

VIII

Анаң кiрдi ол, чахсы кирекке,
Кiiленiске кiннi тимде,
Сағынча, наа чуртас пастирға
Ўрдең пеер сағаан тус читтi.
Ниме пол парардаң хорыға,
Чўрек халтырап сахсынғанын,
Пастағы тоғазығны чiли,
Поғда кiннi ам на пiлген.
Анзы хомай танығ полған!
Кiрдi ол, кiрiбiссе—алнында
Райдаң килiп алған херувим,
Чазыхтығ хыстың хадарчызы
Хамағы ла чарып турча,

¹ Чингар—гитараа тiбiй.

Хысты ханадынан чабызып,
Ырчыдаң арачылапча;
Худай чарииның сузы анчада
Айна көрізін айдырчых,
Чалахай чолабит орнына
Агаа аар пыролас истілчк:

IX

„Тызы чох, хара сағыстығ хут,
Кем хығырған сині орты хараа?
Сагаа пазырчаңнар мында чоғыл,
Чабал мында полбаан амға теере;
Аарлиичаамзар, көөленізімзер
Сайбағлығ ізің ағылба.
Кем хығырған сині?“ —

Агаа удур

Айна істінде кўлін салған;
Харағы кўннегнен хызар парған,
Анаң пурунғы хырт көріс оозы
Пазох көксінде усхун килген.
„Хыс мини!—теен ол хазыр ўннең,—
Халғыс сал аны, ол мини!
Син, арачылағчы, орай килібістің,
Син піске чарғычы нимессің.
Поғда сағыныстығ чўректі
Пюзым таниинаң таңмалаам:
Мында чоғыл паза синің аарлиин,
Мында минмін хан, мин көөленчем!“ —
Андада ангел, хайран хыссар
Мөніс харахнаң көрібізіп,
Көөлче ханаттарын сабынып,
Көгілбей тигірде чіт парған.

.

X

Т а м а р а

О! кемзің син? чооғың хорғыстығ!
Ад ысхан ма алай рай ба?
Ниме киректір?..

Айна

Син сілігзін!

Тамара

Че сөле, кемзін? нандыр за...

Айна

Мин олбын, кемні тынначаңзын
Син орты хараа түнінде,
Кемнің сағызын син ухчаңзың,
Кемнің чобаан син сизінчензін
Кемні көргезін түзінде.
Мин олбын, кем ізеніс чох итче!
Мин олбын, кемге пірдеезі хынминча;
Чирдегі хулларым хамчызыбын,
Піліс, позыдығның ханыбын,
Тигір ыырчызы, чир чабалыбын,
Че, көр, азағыңа түсчем!
Сағаа көөленіс пазырынызын,
Пастағы иреемні пу чирде
Паза пастағы харах чазын
Ағылдым, істім кееркезе.
О! истіп алдах міні, аяп таа!
Чахсы кирекке, тигірге дее
Сөзің міні айландыр пирерчік.
Синің көөленізің сузынаң
Чабыныбызып, наа ангел полып,
Чалтырап анда турыбызарчыхпын.
О! истіп алдах ла, сурынчам,
Мин синің хулыңмын, сағаа хынчам!
Сині ле пір көр салғанымдох,
Өлім чох тынымны, ұлгұмні
Туюххан уғаа хырт көрібіскем.
Пу чуртастағы толдыра нимес
Өрініске істім көйген;
Син чіли чуртабазам, ағырсым,
Син чох чуртирға—хорғыстығ.
Хан чох чўреемде пазох хатап
Сағыбаан кўн сузы чари түсті,
Иргі палығда, чылан чіли,

Ирееленіс хыймырабысты.
Син чох мөге чурт ниме магаа?
Хыри-пазы чох үлгүм нимедір?—
Өтіг үннің хуруғ сөс ле,
Худайы чох улуғ тигіриб ле!

Т а м а р а

Халғыс сал мині, сүмеліг хут!
Тапсаба, ыырчаа киртінминчем...
О чаяным... че пазыр полбинчам...
Чазып париган сағызымны
Өлімнің оо сүргебісті!
Истек, син мині өдір саларзың;
Синің сөстерің—оолығ от...
Сөле, нимее магаа көөленчезін!

А й н а

Нимее, абахай?—Позым пілбинчем!
Наа чуртаснаң чуртабызып,
Пыролығ пазымнаң хазалчыхтыг
Веногым поғда суур салғам;
Ирткен чуртасты хыя тастабыстым:
Рай чырғалы, ад хыялы
Магаа амды синің көстерінде.
Хынчам сағаа кізі чіли нимес,
Син іди көөленіп полбассын:
Өлім пілбес мөге сағыстың
Парчан хайхазынаң, үлгүзінең.
Чир пүткели минің көннімде
Синің омаң хоостал парған,
Көгілбей кииліг ээн чазыда
Алымда ол көрін чөрген.
Истіг-тыстых пирбин магаа,
Хачанох адың яңыланған;
Райның чырғалында магаа
Чалғыс ла син читпин турғазың.
О! син аны пілчен ползаң,
Хайдағ ачығ ирееленістір,
Өлім пілбин, чүзер чыл чуртап,
Чырғирға, ирееленерге,

Чабал үчүн махтаг пілбин,
Чахсы үчүн сыйых көрбин;
Посха чуртап, постан ирігіп,
Чиніс чох, чаразыг даа чох
Ол тоозылбас-парбас күрезігде!
Хачан даа ачырганып ла,
Пір дее нимее харазыг пілбин,
Парчан нимені піліп, көріп,
Прай хырт көрерге харазып,
Чарых алтында паза прайзын
Пу харахнаң көрбеске!..
Худайның харгызы читкели,
Сах ол күннең паза мағаа
Тилекей чир үстү хучаанын
Чылии сооп парған саңайға;
Ээн-хоол ла алнымда көгеріп чатхан;
Хачаннаң таныс чарытхыларның
Чазан салғанын көр турғам...
Алтын венуктыг чылыс турғаннар;
Анаң чи? Оларның чалгызы даа
Алындағы аргызын таныбаан.
Позымох осхас сүрдіргеннерні
Ачыгда мин хыгыр сыххам,
Че чабал көрістіг чүстерні
Мин позым даа танып полбаам.
Хорых парып, ханат ла сабынып,
Учух сыххам—хайдар? нимее?
Пілбинчем... нанчыларым мині
Тастабысханнар; Эдем чіли,
Чир үстү ол сыынаң мағаа
Тунух, тілі чох пол парған.
Ағын суғ көннінең іди
Саайға кіріп парған киме
Ағадыр парус таа, руль даа чох,
Позы даа пілбин—хайдар парча!
Іди иртенгі көгілбей
Тигірде чалгызан харалып,
Күгүрттіг пулут кизегі,
Турлағ таппин пір дее чирде,
Учуғадыр чол даа, іс тее чох,

Пілчее дее чох хайдаң, хайзынзар!
Кізілернең ўр дее устабаам,
Ўр дее ўгретпеем чазыхха,
Ах сағыстығны уяттырып,
Арығ-сілігні хомайлап;
Ўр нимес... ізеніс чалынын
Оой ла ўзўр салғам саңайға...
Че алығлар ла, ікі чўстіглер
Төккен дее ол кўзіме турарлар ба?
Іди тизібіскем тасхылларзар,
Харасхы хараадағы ла
Тор чіли, сўстір чөрбін аннаң пеер...
Чалғызан чол париган кізі,
Чағын отха алахтыртып,
Ойлатчаң; Аннаң адынаң хада
Тўбі чох холзар аңдарылып,
Тикке ле полызығ хығырынчаң—
Ханның ізі ле аның соонча
Пирік хаяларда халчаң...
Че чабалның соғын ойыны
Ўр дее көңнімні толдырбаан!
Хазыр чилнең хатығ харбазығда,
Тобырах көдіріп, чалыннаң
Тубаннаң на сўргенібізіп,
Хайди пулуттарча учухчаңмын,
Тыстых чох кўстер аразында
Чобаан чўреемнің испес ўчўн,
Иртпес сағыстаң озып алып,
Ундулбасты ундир ўчўн!
Килер дее, ирткен дее төллернің
Кізілерінің иреезі
Минің пірдеезі пілбинчеткен
Иреем хыринда ирее бе зе?
Нимедір кізі?—нимедір аның
Чуртазы даа, істенізі?
Килгеннер, парыбызарлар...
Ізеніс пар—сын чарғы полар:
Чарғылаза даа, ол пыро тастир!
Минің чобаам, тізен, иртіспес,
Аның, минөк чіли, тоозылчаа чоғыл;

Хомдыда ол узубыспас!
Пірде ол, чылан чіли, чымыйча,
Пірде өртеп сыхча, чалын чіли,
Пірде, тас чіли, сағызым пасча—
Ўреен ізеністің, чўректістің
Уғзалбас ол мавзолей!..

Та м а р а

Нимее пілербін мин чобаанчы,
Нимее мағаа хоптанчазың?
Чазыхтығзың...

А й н а

Синнең тоғыр ба?

Та м а р а

Пісті истіп саларлар!..

А й н а

Чалғызанмыс.

Та м а р а

Худай чи!

А й н а

Піссер ол көр тее салбас:
Чирде нимес, тигірде ол!

Та м а р а

Чарғы чізе, адтың хыялы?

А й н а

Миннең хада анда поларзың!

Та м а р а

Кем дее пол син, сағыбаан нанчым,
Амырым саңайға чідіріп,
Сині, илеен кізі, позым даа пілінмин,
Чазыт өрініснен тыңнапчам.
Че сынап сөзің сўмеліг полза,
Че сынап син, хара сағынып...

О! аядах.—Хайдаг сабланыс!
Нимее тыным минің сағаа!
Син хайбааннарның аразында
Нёös мин не тигірге иң аарлығбын?
Олар даа мындағох абахайлар;
Сах пуох осхас хыс төзектерін
Кізі холы уғбаан ам даа...
Чох! харғаныстығ сös пир мағаа...
Көрчезің ме син пурухханымны,
Ипчі кізінің сағынызын!
Кöңнімде хорыхчам позым даа...
Че син прай піліп, прай оңарып,
Нёös аябассың син мағаа!
Мағаа сös пир... чабал харазиин
Хыя тастирға обаллан.
Нёös паза чоғыл пір дее сайбалбас
Сös пиріс тее, харғаныс таа?..

Айна

Пастап чаян кўннең харғанчам,
Харғанчам түгенчі кўнінен,
Сайбағ уядынаң харғанчам,
Мöге сынның чиңізінең,
Чазых хыялынаң харғанчам,
Ўр нимес чиңіс сағызынаң;
Синнең тоғазығнаң харғанчам,
Пазох чарылызар илегнен;
Минің холымдағы харындас
Хуттар ўлўзінең харғанчам,
Мині узубин китепчеткен
Ыырчы ангеллернең харғанчам;
Харғанчам тигірнең мин, аднаң,
Чирдегі иң аарлығнаң, синнең;
Харғанчам түгенчі көрізіңнең,
Пастағы харах чазыңнан,
Ирке ирнілерің тынызынаң,
Чайылған торғы сазыңнан;
Харғанчам чырғалнаң, хыялнаң,
Кöбленізімнең харғанчам,—
Иргі öстезиим хыя тастапчам,

Тастапчам погда сағысты;
Амдығыдан кемнің дее пазын
Оолыг сўме чир сайбабас;
Тигірнең чаразар көннім пар,
Көбленер дее, пазырар даа,
Чахсаа даа киртінер көннім пар.
Аасхынған харах чазынан
Сағаа турыстыг сырайда мин
Тигір оды ізін чуубызам;
Тилекей анда амырынан
Алчазыпчатсын мин дее чох!
О! киртін мағаа: чалгыс мин не
Сині паалап, піліп алдым:
Иң аарлиима сині таап алып,
Ўлгўм азааңа сал пирдім.
Көбленізіңні мин сағыпчам
Сыйых чіли, чалгыс тими
Ўчўн сағаа өлбес чурт пирем;
Көбленісте, чабалдағох чіли,
Алыспас, илбекпін, Тамара.
Сині мин, тигірнің пос оолғы,
Чылтыстар ўстўнзер алып алам;
Анда тилекей ханы ипчі,
Пастағы өбрем, поларзың;
Аяғ даа, сағысырас таа чох
Аннаң көр турарзың чирзер,
Хайзында сын даа часка чоғыл,
Салыхпас-уулбас сіліг дее,
Хайда сайбағ ла, кізі өдіріс,
Хайда оох хылыхха ла чуртас;
Хайда хорыхпин көбленіп тее,
Хырт көріп тее пілбинчелер.
Алай син ам даа пілбинчезін ме
Кізілернің көбленізін?
Чиит чўректің не ол ханы ойлааны.—
Кўннер иртсөк, хан сооп парча!
Кем сыдас халар чарылысха,
Наа сілігдең кем озып алар,
Майығысха даа, эрініске,
Пос сағысха кем тур халар?

Чох! Ол синің үлүзін нимес,
Піл син аны, өөрөм минің,
Салығарға тарғынах чирде,
Хазыр күннег хулы полып,
Хортыхтарның, пус чүректернін
Ыырчы, чой нанчы аразында,
Тикке хорығып алай ізеніп,
Аар тоғыста ла ирееленіп!
Пөзік стене кистінде мөңіс
Син үс парбассың, чүрексібін,
Худайдаң даа, кізілерден дее
Пір тиң ырах, пазырып ла.
О чох! абахай төреен позың
Пасха үлүске чаялғазың;
Сині пасха өрчінің тирені,
Пасха чобағлар сағыпча;
Иргі харазиин, пайлар чуртазын
Аның үлүзіне халғыс сал:
Орнына поғда піліс талайын
Анда ас пирербін мин сағаа;
Нымысчы хуттарымның өөрін
Синің азаана түзірем;
Хайхастығ, ниик сүмекчиннерні
Синің алныңа читірем;
Сағаа іскеркі чылтыстаң мин
Алтын венот үзе тарт пирем;
Хараағы чахаях арчызын
Алып, ағаа пүргерібізем;
Күн кірізі хызыл сузынан
Хур идіп, пилің хурчирбын;
Иң тадылығ чыстығ чахаяхтар
Чызын ибіре тараттырам;
Полған на сай хайхастығ көгнен
Синің хулааң чазырхадам;
Аймах өңніг аарлығ тастарнаң
Ай чарых өрге пүдір пирем;
Талай даа түбіне түзербін,
Пулут таа азыра учуғарбын,
Чирдегі прай чырғалны пирербін—
Көблен мағаа...!

XI

— Анан көөлче
Көйчеткен ирнілерін теерткен
Хыстың халтырасхан ирніне;
Хычалығ сөстернен нандырған
Хыстың ол алданызына.
Чалынның көзі көссер көрген,
Хысты өртеп.—Харасхыда
Анын үстүнде ол чалтыраан,
Чир дее хыйыспас, хылыс чілі.
Чабал хут іди чиңіс тутхан!
Охсанызының өлімнің оозы
Сах андох хыс көксіне кірген.
Өзелістіг, уғаа өтіг табыс
Хараағы амырда истіле түскен.
Анда көөленіс, ирееленіс,
Түгенчі алданызы хыстың,
Чиит чуртаснаң анымчохтазы—
Санай анымчохтас истілген.

XII

Ол туста хараағы хадағчы
Пөзік стененің төзінче
Холда хоңырос тимір тудына
Көөлче чолын айныт чөрген,
Чиит хыстың көзенее хыринда
Хаалиин ол хызырыбысхан,
Холы хоңырос тимір үстүнде
Туртуғыбызып, тохти түскен.
Анаң ибіркі сымзырыхта
Ағаа истілген осхас полған,
Ікөленнің чөптіг охсанызы,
Кизек табыс, чазығ өстес.
Чазыхтыг чігленіс анчада
Чүреене кірген апсахтын...
Че ұр дее иртпеен осхас полған,
Пазох сымзырых; ырахтын на
Чилнің күүлезінен хада

Пүрлер сыбырасханы истілген,
Паза харалған чарларынан
Хазыр суғ хабарласчатхан.
Худай сөзін сала маңзыри
Апсах хорғыста хығырча,
Чабал хутты чазыхтығ сағыстан
Хыя сүрібізер үчүн;
Халтырасхан салааларынан
Хайнабысхан көксін крестепче,
Анаң ол табырах пазытнан
Олох чолын айныт парча.

.

XIII

Узупчатхан хан хызы чіли,
Сіліг поэынаң хыс хомдыда чатхан,
Ирке өннiг сырайычағы анын
Чапхан истен дее ах полған.
Кірбіктері саңай түс парған...
Че кем, о тигір! сәғынмасчых,
Аның харағы іди узупча тіп,
Охсаныс ла алай күн сузы теерін
Ол піди, хайхастығ, сағыпча тіп?
Че тикке ле иртен күн сузы
Алтын салғахнаң аны сыйбаан,
Тикке ле аны табыс чох чобағда
Туғаннары охсанчатхан...
Чох! өлімнің саңай таңмазын
Ноо даа ниме паза арыт полбас!

XIV

Көглестіг туста хачан даа піди
Өң-пазы өннiг, пай полбаан
Тамараның чазанчых кибі.
Төреен тағларының порчозы
(Пурунғы кибір хоостыра)
Тадылығ чыс ибіре таратча,
Өліг холға пик туттырт салып,

Чирнең анымчохтасчалар!
Охсаныстың хучахтаста
Аның үреенін сырайында
Чалғыс таа таның көзітпеен;
Пүкүле аның омазы
Андаг сіліг полған, хайзы,
Мрамор ла осхас, ап-амыр ла,
Сағыс-чүрексис пілдіртпес,
Чазытха өлімнең халбас.
Уғаа пасхачыл күлімзірес,
Ирніне тееп ле, тыып партыр.
Көп нимеденер чоохтапчатхан
Ситкіп көрген харахха ол:
Анда паза алчаспас көңнінің
Соох хырт көрізі пар полған,
Паза түгенчі сағынызы,
Чирге амыр анымчоғы.
Ирткен чуртастың тик чалтыразы,
Улам на ол өліг пілдірген,
Санай ұс парған харахтардан
Ізес чоғох ол көрінген.
Сах ідөк күн хон париған туста,
Аның тегілегі алтын сушта
Хайыл парып, чіт чөрібіссе,
Кавказтың хары, ұр нимеске
Хызамдых өңніг тур халып,
Чарыпча пүленкі тигірде.
Че ол тоозыл париған сус
Ээн-хоол чирде чалтырап полбас;
Пірдеезінің чолын ол чарыт пирбес
Позының тоң пус пөзиненең!..

XV

Туғаннарынаң хончыхтары
Чобағлыг чолға тимделер.
Істінде көксін өтіре сазынып,
Хыр пазында сазын чула,
Түгенчізін Гудал алтанча
Ах пора чилінніг адына,

Анан чөр сыхтылар.—Ўс кўн,
Ўс хараа олар іди парарлар:
Ағаларының сөөгі ҳыринда
Амыр чир хысха табыл парған.
Гудалның ағаларының пірсі,
Чолның, аалның тонағчызы,
Ағырып чадыға кір парып,
Аасхынар тузы читкенде,
Иткен чазыхтаң тоолынарға
Тигіриб пүдірер пол салған
Чалым хаялар ўстўнде,
Хайда хазыр чил ле хайынча,
Хайдар тигілген не тўс чөрче.
Тўрчеден чалғыс тигіриб пўткен
Казбек харлары паарында,
Чабал кізінің сөөктері анан
Анда амырап чадыбысхан;
Пулутта хасхай турған хая
Піди сыыратха айланған.
Ўлген соонда тигірге чағын
Чадарға чылығ полғадағ чіли?..
Кізіден оортах тўгенчі уйғу
Амыр-тыстых пиргедег чіли..
Тик ле! ўлгенге тўсте көрінмес
Ирткен чобағ даа, өрчі дее...

XVI

Көгілбей тигір ээн-хоолында,
Алтын ханадын сабынып,
Ангел маңзытта учуххан,
Пу чирден чазыхтығ хыс тынын
Хойнында ол апарчатхан.
Тадылығ сөснен изіндіріп,
Ікінчилесті ол таратхан,
Хыяллығ алчаас изін аннан
Харах чазынан чуупчатхан.—
Ырахта райның табыстары
Истіл пастаан—че кинетін,
Ангел пос чолын тоғыртын хаап,

Ад худы пу чиде салчых.—
Хазыр хуюн на осхас, кўстіг,
Тигір чалыны чіли, чазыннаан,
Анаң поғда махачыланыста
„Ол мини!“ тіп хысхырыбысхан.

Тамараның чазыхтығ тыны,
Хорғыста худай хығырып,
Арачылағчызар сыынча.
Аның ұлұзі ам пөгілчеткен,
Алнында пазох ол турча,
Че, худай!—кем аны танирчых?
Хайдағ чабал көріснең көрче,
Хайдағ түгенмес ыырласнан,
Өлімнің оонаң ол тынча,
Хайдағ хомды сооғы тартылча
Пу хыймырабас сырайдан.

„Чох пол мыннаң, ікінчілес худы!—
Тигір нымысчызы айтхан:—
Чидер ол даа маңнанғаның;
Чарғы күні амды читчік,
Худай чахсынаң чарат салды!
Сыннағ тузы иртіп парған;
Хыстың чирдегі кибінең хада
Чабал кинчізі тўс халған.
Піл! аны піс сахтаабыс хачаннаң!
Төрееінің ол іди чаялған,
Өрт ле чіли, көй парарға
Сыдас полбас хыяланыста,
Кем дее чит полбас чырғалда:
Чаян киинің иң чахсызынаң
Андағларны чаяп салған,
Олар пу чирге чаялбааннар,
Пу чир дее оларға чаялбаан!
Хатығ паалағнаң тоолап алған
Хыс поэының ікінчілезін...
Ол тың ирееленіп көбленген—
Көбленіске рай азылды!“

Анаң ангел хатыҭ көріснен
Көйтік хутсар көрібіскен,
Өрчiлiг ханат сабыныбызып,
Көк тигiрде чiт көрібіскен.
Чиндiрткен Айна алыҭ сағызын
Анда санайҭа харҭабысхан,
Көөленiс тее, iзенiс тее чох
Тиксi тилекейде чалҭызан
Пазох ол мөңiс чат халҭан!..

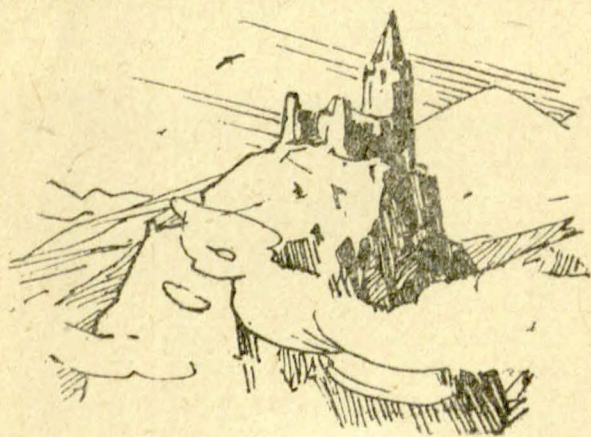
Хаялыҭ таҭның паарында
Койшаур ойымы үстүнзер
Пу синҭе теере ам даа турча
Пурунҭы өргенiң инзiрiлгенi.
Олҭаннарны хорҭытчатхан
Кип-чоох аннанар ам даа көп пар...
Сүне ле чiли, ол хайхастыҭ
Тустың изелген киречiзi
Аҭастар арали харалча.
Төбiн чайыл партыр аул,
Чир үстү көк, алчазып чатча;
Пiр тин нимес аймах үннер
Тымыл парча,—сыҭдыратпинан
Караваннар ырахтаң читче,
Чоҭартын тўзiп, суулабинан
Көбiктелiп, таҭ суу ахча.
Хачан даа кирiбес чуртаснан,
Кўннен, часхынан, сөрөн таннан,
Саҭысыразы чох олҭан чiли,
Чир үстү ойнал үтертiнче.
Че поэнының теезiн тузында
Иртiр салҭан өрге мөңiс,
Чаҭын туҭан, нанчыларынан
Чат халҭан на апсах осхас.
Айның сыҭарын на хадарча
Аның көрiнмес чуртаҭчылары:
Андада оларҭа поли ұлўкўн;
ндар-мындар ла ойласчалар.
Пулуңда чурттыҭ хыр iрiмчiк

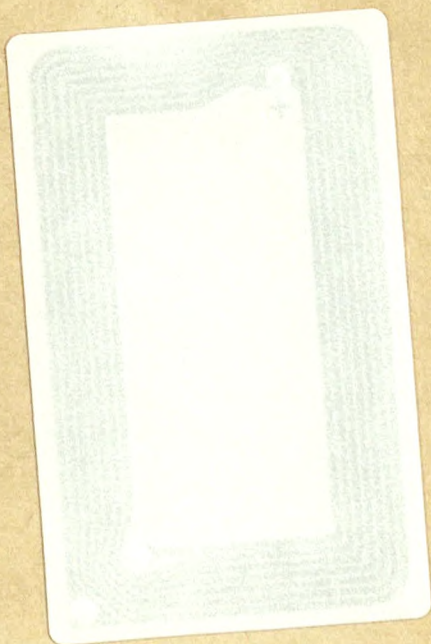
Сөзирбезінөк палғапча;
Көк килескілер кизек өөрнең
Хыр үстүнде күдесклепче,
Пурунғы кірлес хаязынзар
Көйтiк чылан чымыйбинан
Хая алтынзартын сойлапча:
Пiрде тегiлектi түрiл парча,
Пiрде сөбiлiне чадыбызып,
Пурунғы чаада түс халған,
Матырға паза кирек чох
Хылыс чiли, чалтырап чатча!..
Ирбен өс партыр; ирткен тустын
Пiр дее iзiн көр таппассын:
Чүзер чылларның сибер холы
Сымдах оларны сыбыр салтыр,
Сағысха кирбинче чалғыс ниме
Гудалның даа саблығ адын,
Аның даа абахай хызын!

Че тигiриб чалым хаяда,
Хайда сөоктерi көмiлген,
Худай көннiнeң хайраллағда
Ам даа анда көрiн турған.
Аның iзiгi хыринда
Харлығ кипнең сүрген салған
Хара тастар хадағда турча,
Хуях орнына көксiлерiн
Чүзер чылның пузы чаапча.
Чiкем хаялар үстүнзертiн,
Суғ ойлап, тимге тооп парып,
Тохтабысхан чiли, көмек харлар
Пу инзiрiлгедег хасхайысча.
Хасхах пораан анда хайынча,
Хыр стененiң тозынын хаап,
Пiрде тоозылбас көөн көглепче,
Пiрде хадағчы хыйғылапча;
Пу хайхастығ тигiрибденер
Хабар ырахтох истiп алып,
Аны көрiп аларға iскертiн

Пулуттар өөрнөң маңзырасча;
Че хомды ұстүндегі хаяда
Хомзынып одырған кізі
Хачаннаң пеерөк көрінминче;
Мөнек Казбектің хаязы ла
Аны чабы хадар турча,
Кізінің мөге хомзынызы
Ол мөге амырны сайбабас.

1841 ч.

Паазы 11 ахча.